

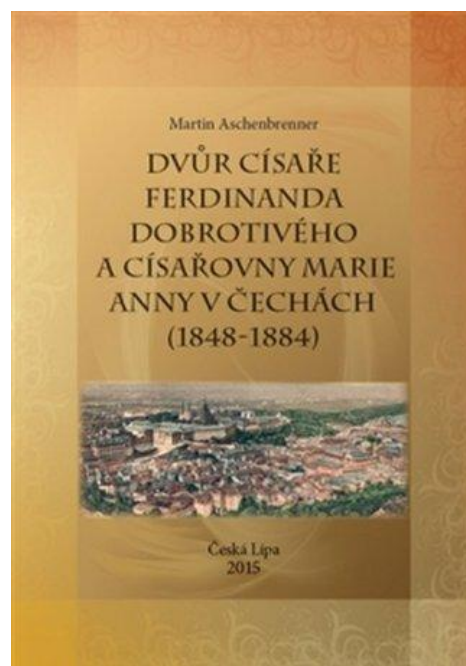
Dvůr císaře Ferdinanda Dobrotivého a císařovny Marie Anny v Čechách

Císař Ferdinand V. Dobrotivý vládl v letech 1835-1848. Již v minulosti jsme se jeho osobností ve Společnosti přátel historie Jablonného zabývali. Když byl v době revoluce donucen k odstoupení, zvolil si za své nové sídlo Pražský hrad a brzy nato za svá letní sídla zámky v Zákupcích a v Ploskovicích, které náležely k jím zděděným velkostatkům. Má tedy úzký vztah i k našemu regionu.

Pobyt císaře Ferdinanda a jeho manželky císařovny Marie Anny na Pražském hradě se zpočátku považoval za provizorní. Po Ferdinandově odstoupení se novým císařem stal jeho synovec František Josef I. a ten se také samozřejmě stal hlavním pánem dvora. Protože dvůr byl jen jeden a tzv. malé dvory jednotlivých členů panovnického rodu byly jeho součástí, stal se i dvůr císaře Ferdinanda podřízeným dvoru nového císaře. To bylo ovšem pro bývalého panovníka dosti nevhodné.

Zaměstnanci dvora byli zvláštní kategorií zaměstnanců, nejvíce podobnou zaměstnancům státním. Dostávali „tabulkové“ platy ze státního rozpočtu, měli přesně vyměřené další požitky včetně nároku na penzi apod. Přisahali však věrnosti nikoliv státu, nýbrž císaři. Dvůr vedl nejvyšší hofmistr a on, resp. jeho úředníci, rozhodovali o přijímání, překládání, povyšování, penzionování, případně propouštění zaměstnanců. S císařem Ferdinandem do Prahy přijelo zřejmě jen několik málo dvořanů a sloužících a další sem byli posíláni hrabětem Grünem, dočasným správcem úřadu nejvyššího hofmistra císaře Františka Josefa. Často byl některých zaměstnanců nedostatek, jiní naopak byli zbyteční, o službu v Praze se leckdy hlásili zaměstnanci, kteří např. měli ve Vídni dluhy, nebo byli nevykonní a u vídeňského dvora se jich potřebovali zbavit.

Protože Praha byla pro císaře Ferdinanda a císařovnu Marii Annu pouze sídlem dočasným, byli jejich dvořané a služebnictvo na služební cestě, a tudíž se jim vyplácely cestovní diety, které u některých kategorií zaměstnanců byly i větší než samotný plat. Proto hrabě Grüne tlačil na to, aby císař Ferdinand prohlásil Prahu za své trvalé sídlo. Císař Ferdinand zase usiloval o oddělení svého dvora od dvora vládnoucího císaře, aby mohl o svých zaměstnancích rozhodovat sám. S tím ale souvisela otázka jeho apanáže. To vše se nakonec vyřešilo až v průběhu roku 1850. Tehdy císař Ferdinand prohlásil Prahu za své trvalé sídlo, obdržel apanáž ze státních prostředků 500 000 zlatých ročně (císařovna pobírala pro své potřeby zvlášť ještě 50 000 zlatých ročně; kromě toho měl císař ještě příjem ze svých statků

a dolů, který investoval zejména do různých akcí a státních dluhopisů) a od 1. října byl jeho dvůr zcela oddělen ode dvora vídeňského.

Zaměstnanci pražského dvora si mohli vybrat, zdali zůstanou, nebo se vrátí ke dvoru vídeňskému, ale zřejmě všichni se rozhodli zůstat u bývalého panovníka.

Dohodou s Vídní byla stanovena systemizace pražského dvora, která obsahovala 81 pracovních míst (proti požadovaným 85), zvláště stála stráž, která zůstala součástí dvora vídeňského, v Praze bylo jen jedno její oddělení (8 mužů + velitel). Součástí systemizace bylo i stanovení tabulkových platů a dalších požitků zaměstnanců dvora, ze kterého se v případě jejich penzionování vypočítávala penze, již by obdrželi ze státního rozpočtu. Pensionování by bylo následovalo i po úmrtí císaře Ferdinanda. Změny v obsazení jednotlivých míst se tedy musely hlásit do Vídně, aby tam věděli, kdo by případně měl na penzi nárok, stejně tak jako se s Vídní vyjednávalo zvýšení počtu míst nebo jejich změny.

Zaměstnanci dvora měli nárok na služební byt, nebo příbytečné. Na penzi měly za určitých podmínek nárok i vdovy po dvorních zaměstnancích, kterým se případně poskytovalo i výchovné na nezletilé děti. Císař Ferdinand poskytoval svým zaměstnancům různé přídavky k platu ze svých vlastních peněz, zejména však jim ze svých peněz vyplácel vyšší než nárokové penze. V závěti pak stanovil, že všem zaměstnancům se má vyplácet penze ve výši platu. Ta její část, na kterou neměli nárok od státu, se hradila z jeho dědictví.

V čele dvora stál nejvyšší hofmistr, který původně spravoval i císařův majetek, v tom ho ale od roku 1855 nahradil tzv. intendant. Císaři byli dále k ruce čtyři komoří a pobočníci (každý den měli službu dva a po dni se střídali), císařovna měla kromě nejvyšší hofmistryně dvě dvorní dámy. Nejbližší zaměstnanci pak tvořili tzv. vnitřní komoru. Patřili k nim zpovědníci, lékaři, chirurgové a z nižších komorníci, komorné, topiči a tělesní lokajové. Tito lidé měli výrazně vyšší platy než ostatní, očekávala se od nich především věrnost a diskrétnost.

Dvorní hospodářství tvořila dvorní kuchyně, cukrárna, sklep a stříbrná a stolní komora. Zde bylo třeba neustálého dohledu, protože zpočátku docházelo ke zpronevěrám a rozkrádání. Zvláštní oddělení dvora tvořily dvorní stáje. Jejich zaměstnanci byli nejméně placeni, a byli proto tedy asi nejméně ochotni pracovat – z dvorních stájí se dochovalo více zpráv o různých přestupcích a drzostech, jichž se jejich zaměstnanci dopouštěli.

Mgr. Martin Aschenbrenner